



Når det kniper, er det nasjonene som ordner opp

Taler

Ola Borten Moe

Dato

5 juni 2021

Omstendigheter

Senterpartiets landsmøte (digitalt)

1 At vi er samlet til digitalt landsmøte, vitner om hvor mye pandemien fremdeles preger oss. Og for å si det som det er, landsmøtet er ikke det samme uten dere. Vi har akseptert ekstremt inngripende tiltak i livene våre, til dels med dramatiske konsekvenser for næringsliv, arbeidsplasser og hvordan vi omgås som mennesker og familier. At dette har gått såpass bra, vitner om den egentlige styrken i det norske samfunnet. Vi stoler på myndighetene, og vi gjør så godt vi kan for å følge regler og anbefalinger, også de vi ikke alltid forstår. Vi biter tennene sammen og satser på at vi i løpet av sommeren er så vaksinerte at vi igjen kan få liv som ligner på de vi hadde før.

10

Men den har også demonstrert hvor dårlig forberedt vi var. Og kanskje naive. I en verden med stadig mer globale verdikjeder der mat, smittevernustyr, medisiner og vaksiner går på kryss og tvers på kloden før de kommer hit, legger vi til grunn at det vi trenger alltid er tilgjengelig når vi trenger det. Fordi det har vært sånn til nå -- og fordi vi har pengene som trengs for å betale.

15

Vi har sett det før, og nå igjen; Det er ikke et spørsmål om penger når katastrofen er et faktum, og hvert land konsentrerer seg om å ta vare på egen befolkning. Da handler det om å være forberedt og at beredskapen er i orden.

20

Da handler det om vilje og evne til å sikre egne forsyninger og ivareta egen befolkning. Her har vi åpenbart mye å lære; vi må sikre beredskapslager av viktige varer som mat og medisiner, og vi må ha nasjonale kapasiteter til å produsere det vi trenger om det skulle knipe. Som vaksiner. På sett og vis representerer pandemien et veiskille. Mange har ment, og mener, at stadig mer skal løses gjennom internasjonalt organisasjoner og mer overnasjonalitet. Senterpartiet mener at det også i fremtiden er innenfor rammen av nasjonalstaten vi må legge rammene for frie og gode liv --demokratisk

25

30 samfunnsutvikling. Fasit etter pandemien er at når det kniper er det nasjonene som ordner opp for egen befolkning. Storbritannia har gjort det, USA har gjort det, de enkelte EU landene har langt på vei gjort det, og EU har feilet.

Det er lurt med penger på bok når krisen inntreffer. Vi har kunnet, i alle fall så langt råd er, kompensere næringsliv som over natta så næringsgrunnlaget
35 forsvinne. Vi har kunne utvide støtten til enkeltpersoner som har mistet jobb og inntekt og økt støtten til kommunene og andre som har stått fremst i kampen mot viruset. Rett og slett fordi nasjonaløkonomien er bunnsolid grunnet oljefondet og inntektene fra sokkelen.

40 Når vi nå vedtar vårt program, handler mye om fortsatt store ambisjoner om utbygging av velferdssamfunnet, offentlige tjenester, veier, jernbane og grunnlag for gode liv over hele landet. Det er riktig og nødvendig. Samtidig står mange frem med berettigede krav om økt lønn. Landbruket har demonstrert mot lav lønnsomhet og høye kostnader, lærere og sykepleiere er i streik. Krav om
45 økt kjøpekraft er gjennomgangstonen fra alle grupper.

I Senterpartiet vet vi at verdiene må skapes før de kan fordeles. Uten et vitalt næringsliv over hele landet, økt produksjon av varer og tjenester vi kan produsere og selge med fortjeneste og flere i jobb, vil ikke dette være mulig uten
50 at vi bruker enda mer oljepenger i norsk økonomi -- og tar av pengene som skal sikre velferden for fremtidige generasjoner.

Erna og Sanner snakker stadig om handlingsregelen og økonomisk ansvarlighet. Faktum er at sittende regjering har økt oljepengebruken i et tempo vi ikke har
55 sett før. I 2013 brukte vi om lag 125 mrd fra oljefondet. I 2021 skal vi bruke over 400 mrd. Også før korona hadde vi langt på vei doblet oljepengebruken til om lag 240 mrd. I samme periode har det offentliges andel av fastlands BNP steget fra 57 til 65 %. Jeg så at Erna var ute i går i VG og var bekymret for at Senterpartiet ikke har nok oppmerksomhet mot nye arbeidsplasser og
60 næringslivet. Men det er på hennes vakt offentlig sektor har blitt større og ressursene vi bruker til administrasjon, konsulenter og byråkrati har økt. I hennes tempo vil det offentlige stå for 100 % av fastlands BNP om 35 år, 1 % økning i året. Om ikke annet har i alle fall Erna redefinert det jeg trodde var høyrepolitikk. Denne utviklingen kan selvsagt ikke fortsette, i alle fall ikke om vi
65 har en ambisjon om å finansiere oss selv gjennom eget arbeide og verdiskaping -- og ikke som et land som i økende grad lever av andres arbeide gjennom

kapitalinntekter og grunnrente fra oljefondet.

70 Dette er like mye et verdispørsmål som et økonomisk spørsmål. Er det sunt for land og folk at vi i stadig mindre grad finansierer oss selv gjennom eget arbeide og verdiskaping mens vi underholder oss selv med å debattere hvilke næringer vi skal legge ned neste gang? Jeg tror svaret gir seg selv.

75 Vår kamp for å bruke hele Norge og våre rike naturressurser som utgangspunkt for utvikling og verdiskaping er derfor tvingende nødvendig. Vi trenger aktiv forvaltning og vern gjennom bruk -- ikke mer sentraldefinert osteklokkevern og stadige konflikter som i bunn og grunn handler om å marginalisere distriktene våre og den aktiviteten som vi alle er avhengige av. I Norge har vi tradisjonelt
80 klart å balansere hensynet til å ivareta naturen og miljøet, samtidig som vi skaper verdier, aktivitet og framtid. Det er derfor vi har naturverdier det er verdt å ta vare på. Det høres for eksempel fint ut med marine verneplaner. Men hvorfor skal disse ødelegge for utviklingen og aktiviteten i de lokalsamfunnene som har forvaltet områdene frem til det de er i dag?

85

Det er forstemmende å se hvordan det som tidligere var sunt bondevett/common sense plutselig har blitt radikalt og politisk ukorrekt og motsatt: For eksempel:

90 · Vern måles nå i prosent, ikke i naturverdier.

· Det som er et problem i Oslo, skal løses med regler for hele landet. Enten det er strandsone, trafikkreguleringer eller boligbygging. Om folk vil bosette seg i distriktene skal de ikke hindres av sentrale retningslinjer som pålegger folk å bo
95 ved en bussholdeplass eller et fortau. De burde jo heller fått et klapp på skuldra. Hvor mange kilometer strandlinje er det ikke per person i Finnmark, eller på deler av Trøndelagskysten for den saks skyld? Og hvorfor er bilen blitt et problem der det ikke finnes alternativer?

100 · Mange mener vi bør slutte med lønnsom virksomhet i Norge med det som konsekvens at andre land og samfunnssystem tar over aktivitet og arbeidsplasser istedenfor.

· Skogen skal ikke inn i klimaregnskapet.

105

· Verdens reneste landbruk i et land som stort sett er egnet til grasproduksjon har plutselig blitt et problem.

110 Landsmøte, det har vært mye snakk om statsministerposten på dette landsmøte. Jeg vil slå et slag for at det er på tide å få en praktisk tilnærming og sunt bondevett også inn i Miljøverndepartementet. Der har det vært mangelvare lenge.

115 Så må vi også se på hvordan vi kan få mer ut av de pengene vi allerede har. Også innenfor det offentlige er det mulig å bruke penger på en måte som gjør at vi som samfunn og skattebetalere får mer igjen.

· På toppen av lista over absurd pengebruk står de 3,4 milliardene vi nå skal
120 bruke til å gi hardt prøvede pelsdyrbønder en anstendig erstatning for et vilkårlig næringsforbud. Og misforstå meg rett -- vi skal være stolte av å ha bidratt sterkt til en anstendig erstatningsordning. Det absurde er at situasjonen i det hele tatt har oppstått. Å forby en lovlig og lønnsom næring var komplett uansvarlig og et overgrep fra Erna og Siv mot noen hundre enkeltfamilier og
125 deres livsverk. Ernas «morgengave» til Venstre som senere viste seg å være en «test» fra Skei Grande vitner om en lemfeldighet knyttet til folks liv, livsgrunnlag og næringsliv vi sannsynligvis aldri tidligere har sett i Norge. Å vilkårlig forby en lovlig næring for så å kjempe med nebb og klør mot en anstendig erstatning er et fenomen vi vanligvis ser i regimer vi ikke ønsker å
130 sammenligne oss med. At Statsministeren etter denne sjokkerende manøveren i tillegg tillater seg å kritisere oss for ikke å være tilstrekkelig opptatt av rammene for privat næringsliv vitner i beste fall om mangel på selvinnsikt. Det illustrerer også et annet viktig poeng; produktet er fremdeles tillat og lønnsom. Men det produseres nå i Kina og Russland. Er det noen som mener eller tror at
135 dyrevelferden er bedre der? Det er bare taper i dette spillet; folk, dyr og samfunn. Like lite som det var riktig å legge ned pelsdyrnæringa er det fornuftig å legge ned annen verdiskaping i Norge med det åpenbare resultat at verdiskapingen går ned her, opp et annet sted, og sannsynligvis med dårligere standard i produksjonen og større utslipp til miljøet som resultat. Vi må bli
140 bedre ; ikke legge ned.

· Vi har opplevd en eksplosjon i innleid konsulentbruk under denne regjeringen. Staten brukte 12 milliarder alene på dette i 2020.

· Vekst i statlig byråkrati og direktorat. Vi må tvert imot ha mer ressurser til tjenesteyting og mindre til administrasjon.

· En del offentlige investeringsprosjekt har ei kostnadsramme som ikke er
150 akseptabel. Nesten 40 mrd til nytt regjeringskvartal er ett av dem. Operaen
kostet til sammenligning 4,2 milliarder -- et nasjonalt monument å være stolt av.
For 1,5 år siden hadde Regjeringen ifølge NRK brukt nesten 8 milliarder på
nytt regjeringskvartal -- uten at noe er bygd. Dette er etter mitt skjønn
uansvarlig omgang med offentlige midler og vitner om en statsminister som har
155 blitt noe fartsblind i sin omgang med skattebetalernes penger.

Landsmøte -- det er mulig å bruke pengene annerledes og mer fornuftig enn regjeringen.

160 Senterpartiet ligger på et skattenivå som er omtrent på nivå med Regjeringen i
sine alternative budsjetter. Men innretningen er annerledes. Der regjeringen har
økt flate forbruksavgifter og senket skattene for de som tjener mest, kjemper vi
imot økte avgifter og ønsker å styrke omfordelingen innenfor skattesystemet.
Normale inntekter skal skattlegges mindre, høye inntekter noe mer. Dette har
165 både en god sosial profil -- det er et onde at forskjellene øker -- og det har en
geografisk dimensjon. Skatte- og avgiftssystemet er under denne regjeringen i
stadig større grad tilpasset et urbant liv for middelklassen og oppover. Men
Norge er mer enn det, mange tjener 350 -- 500 000 og bor på steder som Gjøvik,
Inderøy, Misund og Bjerkvik. De fleste er heller ikke godt betalte konsulenter
170 eller har store kapitalformuer. Der betyr pendlerfradrag, fergepriser og
drivstoffavgifter noe.

Man kan på den andre siden få inntrykk av at noen mener at økte skatter og
avgifter er et mål i seg selv. Det er det selvsagt ikke. Det er et middel for å
175 finansiere nødvendige fellesoppgaver på en effektiv og rettferdig måte, hverken
mer eller mindre. Og systemet må bygge opp under aktivitet og verdiskaping --
ikke ødelegge den.

Regjeringen har ønsket å tredoble CO2-avgiften til 2000 kroner tonnet, noe
180 som isolert sett vil øke drivstoffprisene med ca 5 kroner literen. Og de sier at
dette er definisjonen på at forurensere betaler. Vel -- Norge har allerede de
høyeste CO2 avgiftene i verden. Det er ingen plass utslipp koster mer enn her.
Norge makter ikke å løse verdens klimautfordringer alene, uansett hvor mye vi

185 måtte ønske det. Vi må finne globale løsninger på dette der verden trekker i lag,
og vi må bidra der vi kan. Kanskje også mer enn andre fordi vi har ressursene til
det. Dette handler om mer enn en konkurranse mellom vestlige land om å ha de
mest ambisiøse målene, det handler like mye om å finne frem løsninger og
teknologier som gjør det mulig for verden å utvikle seg med mindre bruk av
190 fossile energikilder, som fremdeles er de mest vanlige de aller fleste steder med
unntak av Norge og Island.

Forrige uke kom det tall som viste at Kina alene hadde økt sine utslipp med 2
milliarder tonn fra 1. kvartal 2020 til 1. kvartal 2021. Bare økningen tilsvarer om
195 lag 40 ganger Norges samlede utslipp. Kina har lovt å øke sine utslipp ytterligere
frem til 2030 i Parisavtalen. Dette understreker både at utfordringene er
gigantiske, og at vi i Norge må heve blikket når innretningen på
klimavirkemidlene vedtas.

200 Derfor er det et relevant spørsmål hva den foreslåtte avgiftsøkningen har å si for
norsk kostnadsnivå og konkurransekraft. Hvem hjelper vi om de båtene som er
store nok begynner å gå til Danmark for å bunkre drivstoff og lande fisken sin
der? Hva gjør dette med transportkostnadene store deler av næringslivet vårt er
avhengig av for å få varene sine til markedene? Om du eksporterer fersk krabbe
205 til hele verden fra Bugøynes i Finnmark -- er dette godt nytt? Hva gjør dette med
driftskostnadene for gravemaskiner, fiskebåter, bulldosere og traktorer? Hvem
skal betale de økte driftskostnader for alle de som tross alt holder hjulene i gang i
Norge? Og hva med de som bor der det ikke er T-bane eller trikk, og er
avhengige av bilen for å få hverdagen til å gå rundt?

210

Det er derfor viktig og riktig at flate forbruksavgifter heller skal ned enn opp.

Vårt klare mål er økt produksjon og økt aktivitet i Norge. Bygd på fornybare
ressurser. Det vil kreve mer av oss i fremtiden både for å få frem mer og bedre
215 teknologi, mer fornybar energi og mer infrastruktur for å transportere den.
Ingen er bedre skodd enn Senterpartiet til å anerkjenne dilemmaene og
avveiningene mellom bruk og vern av norsk natur dette representerer. Vi har
stått i dette mange ganger før. Ja, la oss begynne med å ruste opp eksisterende
vannkraftverk. Men vi kommer også til å trenge mer, og sannsynligvis er tiden
220 nå inne for å se mot havet og hvordan vi kan høste av de enorme
energiressursene som ligger der.

225 Vi ser en økende internasjonal rivalisering. Økonomisk, militært og mellom
styresett. Dette må også Norge forholde seg til. Der vi tidligere trodde at
demokrati og menneskerettigheter var verdier som det meste av verden kom til å
adoptere, blir det nå stadig mer åpenbart at styresett langt fra våre idealer er på
fremmarsj. Og at de har ambisjoner.

230 Samarbeide skal Norge alltid være for. Men vi skal alltid ivareta egne interesser.
Vi kan heller ikke kompromisse med grunnleggende verdier her hjemme, og vi
må forholde oss til hvilke land som deler våre verdier -- og hvem som ikke gjør
det. Av og til kan dette komme til å koste oss litt, det mener jeg er en pris vi må
være villige til å betale.

235 Jeg sitter av og til med en følelse av at norsk utenrikspolitikk skiller seg fra andre
land ved at den ikke i ser ut til å være interessedrevet. Men mer av idealer og
gode intensjoner. Det er i så fall merkelig. Som i alle andre land bør regjeringens
fremste jobb være å fremme norske interesser i utlandet. Og det er heller ikke et
240 motsetningsforhold her; internasjonale løsninger er ofte summen av minste
felles interesse mellom de ulike landene.

Kjære landsmøte.

245 I fjor skulle vi feire 100 årsjubileum. I bedre form enn noensinne, og vi ville hatt
mye å feire. Når vi nå feirer 101, er vi i enda bedre form. Vi har en historie som
peker fremover. De verdier vi har representert tidligere, bæres tydelig videre av
partiet i dag:

- 250 · Likeverdige muligheter i by og bygd. Gode offentlige tjenester over alt.
- Fellesskapet og staten brukes pragmatisk og aktivt der vi trenger den for å nå de
målene vi setter oss.
- 255 · Enkeltmennesket er viktigere enn systemet.
- Naturen skal forvaltes aktivt og innenfor bærekraftige rammer.
- Norge skal bygges vider med nasjonalstaten som demokratisk ramme.
- 260 · Sunn skepsis til statlig overstyring og skjemavelde. Beslutningene skal fattes

nært de det gjelder.

265 · Tro på individets initiativ og frihet.

Vi står nå ved inngangen til et av de viktigste valg på lenge. La dette landsmøtet
være startskuddet på en langspurt av en valgkamp der vi farger Norge grønt og
med et resultat som gir oss mandat til å danne en regjering der Senterpartiet
270 setter premissene for samfunnsutviklingen i Norge fremover. Vi kan bare få
tillit til det alternativet vi inviterer folk til å stemme på. Det er åpenbart at vi
trenger å skifte regjering. Det er like åpenbart at en regjering med Sp og Ap alene
er det beste alternativet. Om vi tro på det, og Arbeiderpartiet tror på det, vil vi få
flertall alene. Om Arbeiderpartiet ikke har selvtillit til å tro på det, får vi trekke
275 lasset selv. Med dette laget klarer vi det.

Takk for oppmerksomheten.

Akersgata 51, 0180 OSLO
280 (+47) 23 69 01 00
post@sp.no

Presse
Medievakttelefon: 945 05 151
285

Personvernerklæring

Sosiale medier

290 FacebookTwitterInstagramFlickrYoutube

Senterbevegelsen

Senterkvinnene

295 Guovddáǰbellodat / Senterpartiet

Senterpartiskolen

300 Senterungdommen

Medlemssider

305 Innlogging for nettsideadministrasjon

Innlogging Innsiden

Innlogging Min Side

310

Senterpartiets nettbutikk

Profilportalen

315

Kilde

[www.senterpartiet](http://www.senterpartiet.no)

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nar-det-kniper-er-det-nasjonene-som-ordner-opp>

320

325

330

335